

Cynllunio ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol

Gosod amcanion llesiant yn Cymwysterau
Cymru

Mawrth 2026

Amdanom ni

Rydym wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2026

Gallwch aildddefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys logos ac eithrio fel rhan annatod o'r ddogfen) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng.

Os byddwch yn ei aildddefnyddio, rhaid ei aildddefnyddio yn gywir ac ni ddylai fod mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru, a rhaid i chi roi teitl y cyhoeddiad hwn. Pan fyddwn wedi nodi unrhyw ddeunydd hawlfraint trydydd parti, bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei aildddefnyddio.

Os oes angen help arnoch gyda'r ddogfen hon

Os hoffech ragor o wybodaeth, neu os oes angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau arnoch mewn fformat neu iaith arall:

- Ffoniwch ni ar 029 2032 0500
- E-bostiwch ni ar post@archwilio.cymru

Gallwch ddefnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg pan fyddwch yn cysylltu â ni – byddwn yn ymateb i chi yn yr iaith rydych chi'n ei defnyddio.

Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Mae Archwilio Cymru yn dilyn y safonau archwilio perfformiad rhyngwladol a gyhoeddwyd gan Sefydliad Rhyngwladol y Goruchaf Sefydliadau Archwilio (INTOSAI).

Cynnwys

Ciplun archwiliad	4
Ffeithiau a ffigurau allweddol	6
Ein canfyddiadau	7
Argymhellion	16
Atodiadau	17
1 Ynglŷn â'n gwaith	18
2 Termau allweddol yn yr adroddiad hwn	20

Ciplun archwiliad

Yr hyn yr edrychwyd arno

- 1 O dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf), rhaid i Cymwysterau Cymru a rhai cyrff cyhoeddus eraill osod 'amcanion llesiant' i greu Cymru well, nawr ac yn y dyfodol. Ar ôl gosod yr amcanion hyn, rhaid i gyrff cyhoeddus hefyd gymryd pob cam rhesymol i'w cyflawni.
- 2 Wrth osod amcanion, rhaid i gyrff cyhoeddus ystyried yr effaith ar y 'nodau llesiant' cenedlaethol a nodir yn y Ddeddf. Rhaid iddynt hefyd gynnwys y cyhoedd a rhanddeiliaid eraill yn y broses ac ystyried sut y gallent gydweithio â phartneriaid i gyflawni. Yn y pen draw, rhaid i gyrff cyhoeddus gymryd golwg tymor hwy, fel y gallant ddiwallu anghenion y presennol heb gyfaddawdu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain. Gelwir hyn yn 'egwyddor datblygu cynaliadwy'.
- 3 Fe wnaethom ystyried sut mae Cymwysterau Cymru yn cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant a dechrau cynllunio i'w cyflawni. Dechreuodd Cymwysterau Cymru ddatblygu'r amcanion ym mis Ionawr 2023 a'u cyhoeddi ym mis Mehefin 2024.

Pam mae hyn yn bwysig

- 4 Dylai amcanion llesiant osod y cyfeiriad strategol ar gyfer cyrff cyhoeddus. Dylent helpu cyrff cyhoeddus i gynllunio'r camau tymor byr a chanolig y mae angen iddynt eu cymryd i wella llesiant y bobl a'r lleoedd y maent yn eu gwasanaethu. Os yw'r Ddeddf i gael yr effaith a ddymunir, bydd yn bwysig i gyrff cyhoeddus osod eu hamcanion yn effeithiol ac i gyfathrebu sut maent wedi gwneud hynny'n glir.

Yr hyn a ganfuom

- 5 Canfuom fod Cymwysterau Cymru wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy i osod amcanion llesiant sydd wrth wraidd y sefydliad, a bod fframwaith clir i gefnogi'r cyflawniad. Mae wedi nodi meini prawf llwyddiant ar gyfer ei amcanion ond nid yw wedi diffinio eto pa ddangosyddion y gallai eu defnyddio i adrodd ar berfformiad.

Yr hyn yr ydym yn ei argymell

- 6 Rydym wedi gwneud dau argymhelliad. Maent yn canolbwyntio ar archwilio'r cysylltiadau rhwng amcanion llesiant Cymwysterau Cymru ac amcanion cyrff eraill ac adrodd ar yr effaith y mae Cymwysterau Cymru yn ei chael ar yr amcanion llesiant.

◀ Ffeithiau a ffigurau allweddol

7 Nodau llesiant cenedlaethol i Gymru

- Mwy cyfartal
- Cydnherth
- Yn gyfrifol yn fyd-eang
- Diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
- Iachach
- Ffyniannus
- Cymunedau cydlynol

5 Ffyrdd o weithio y mae'n rhaid i gyrff eu hystyried wrth gymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy:

- Tymor hir
- Integreiddio
- Cyfranogiad
- Cydweithio
- Atal

Amcanion llesiant Cymwysterau Cymru

3 Amcanion llesiant a osodwyd gan Cymwysterau Cymru ar gyfer 2024-2035:

- Llunio cymwysterau sy'n paratoi a chefnogi dysgwyr mewn bywyd, dysgu a gwaith, ac sy'n hybu cyfle cyfartal.
- Datblygu system gymwysterau ystwyth ar gyfer Cymru sy'n ymateb i newidiadau economaidd-gymdeithasol, gan ddiwallu anghenion dysgwyr wrth ddiogelu gwerth y cymwysterau y maent yn eu derbyn.
- Gweithredu fel sefydliad blaengar, perfformiad uchel a chynhwysol sy'n cyflawni ar gyfer pobl Cymru.

Ein canfyddiadau

Cynllunio

Defnyddiodd Cymwysterau Cymru wybodaeth berthnasol, gan gynnwys am dueddiadau'r dyfodol, i osod amcanion llesiant sydd wrth wraidd y sefydliad

Dull cyffredinol

- Daeth Cymwysterau Cymru yn gorff a enwyd o dan y Ddeddf ar 30 Mehefin 2024. Roedd yn ofynnol iddo osod ei amcanion llesiant cyntaf erbyn diwedd mis Mawrth 2025.¹
- Penderfynodd Cymwysterau Cymru ymgorffori ei amcanion llesiant fel rhan o'i gynllun corfforaethol. Mae hyn yn adlewyrchu canllawiau statudol ac arfer da. Gan fod Cymwysterau Cymru i fod i adnewyddu ei gynllun corfforaethol yn 2024 a'i fod yn gwybod y byddai'n ddarostyngedig i'r Ddeddf, dewisodd osod ei amcanion cyn y dyddiad cau statudol.
- Cyhoeddodd Cymwysterau Cymru ei gynllun corfforaethol newydd a'i amcanion llesiant ym mis Mehefin 2024. Mae'r cynllun hefyd yn cynnwys 'datganiad llesiant' Cymwysterau Cymru.²

¹ I ddechrau, roedd Llywodraeth Cymru wedi cynnig y byddai Cymwysterau Cymru, ynghyd â saith corff cyhoeddus arall, yn dod yn gorff a enwir o dan y Ddeddf o 1 Ebrill 2023 ymlaen. Yna byddai wedi bod yn ofynnol gosod amcanion llesiant erbyn mis Mawrth 2024. Newidiodd yr amserlen yn ddiweddarach.

² Mae adran 7 (1) (c) o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus gyhoeddi datganiad wrth gyhoeddi amcanion llesiant, a elwir yn 'ddatganiadau llesiant'. Rhaid i'r datganiadau hyn gynnwys gwybodaeth benodol, megis y camau y mae cyrrff cyhoeddus yn bwriadu eu cymryd i gyflawni eu hamcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy.

- 10 Mae Cymwysterau Cymru o'r farn bod y Ddeddf bob amser wedi dylanwadu ar ei gweithrediadau, a'i bod mewn sefyllfa dda i gyflawni ei dyletswyddau newydd. Mae Cymwysterau Cymru hefyd yn awyddus i barhau i gryfhau gweithredu'r ddeddfwriaeth. Gofynnodd am gyngor gan swyddfa'r Comisiynydd ar sut y dylai fynd ati i osod ei amcanion llesiant. Cyfarfu hefyd ag amryw o gyrff eraill Llywodraeth Cymru i ddysgu o'u profiad o osod amcanion llesiant.
- 11 Mae Cymwysterau Cymru wedi defnyddio 'matrics aeddfedrwydd' y Comisiynydd ddwywaith ers pennu ei amcanion llesiant. Mae'r offeryn hwn wedi helpu staff i fyfyr ar y cynnydd o ran gweithredu'r Ddeddf a nodi ble y gall Cymwysterau Cymru fynd ymhellach.

Deall y tymor byr a'r tymor hir

- 12 Wrth ddatblygu ei amcanion llesiant, canolbwyntiodd Cymwysterau Cymru ar sicrhau bod y system gymwysterau'n gweithio ar gyfer y tymor byr a'r tymor hirach. Penderfynodd osod amcanion llesiant sy'n ymestyn hyd at 2035.
- 13 Archwiliodd Cymwysterau Cymru dueddiadau'r dyfodol i'w helpu i wneud hyn. Mae ei rôl wedi'i diffinio'n fanwl, gan ganolbwyntio ar reoleiddio cyrff dyfarnu sy'n cynnig cymwysterau nad ydynt yn raddau. Fodd bynnag, ystyriodd ystod eang o dueddiadau i'w helpu i ddeall yr heriau hirdymor ar gyfer y system gymwysterau ac effaith cymwysterau ar ddysgwyr dros eu bywydau.
- 14 Dadansoddodd Cymwysterau Cymru ffynonellau tystiolaeth allweddol, gan gynnwys adroddiad Tueddiadau'r Dyfodol ac adroddiad Llesiant Cymru Llywodraeth Cymru a strategaeth Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol sef 'Cymru Can'. Nododd dueddiadau perthnasol, gan gynnwys poblogaeth sy'n heneiddio, anghydraddoldebau, a newid technolegol. Yna archwiliodd Cymwysterau Cymru y tueddiadau gyda staff (gweler **paragraff 20**).
- 15 Mae Cymwysterau Cymru wedi parhau i ategu ei archwiliad o dueddiadau'r dyfodol ers cyhoeddi ei amcanion llesiant. Mae'r tîm gweithredol a'r Bwrdd yn derbyn cyflwyniadau ar dueddiadau perthnasol fel rhan o'u cylch o gyfarfodydd. Mae Cymwysterau Cymru yn cydnabod bod angen deall y dyfodol i baratoi'r system gymwysterau i ddiwallu anghenion dysgwyr a'r economi dros amser.

- 16 Defnyddiodd Cymwysterau Cymru ei ffynonellau tystiolaeth ei hun hefyd i lywio'r lleoliad o'i amcanion llesiant. Er enghraifft, prosiectau ymchwil a data cymwysterau blynyddol y mae'n eu cyhoeddi'n rheolaidd.
- 17 Mae Cymwysterau Cymru yn adolygu'r cynnydd o ran cyflawni ei weithgareddau bob blwyddyn. Mae'n disgrifio cynnydd yn ei adroddiadau blynyddol. Fodd bynnag, nid oedd ganddo fesurau perfformiad penodol sy'n gysylltiedig â blaenoriaethau corfforaethol pan oedd yn datblygu'r amcanion llesiant. Byddai adolygu gwybodaeth o'r fath wedi bod yn ddefnyddiol i lywio'r broses honno.

Cynnwys eraill

- 18 Sefydlodd Cymwysterau Cymru grŵp gorchwyl a gorffen ym mis Ionawr 2023 i oruchwylio'r gwaith o ddatblygu ei amcanion llesiant. Roedd y grŵp yn cynnwys aelod o'r tîm gweithredol, a staff allweddol eraill gyda rôl wrth ddylunio a chyflawni'r amcanion.
- 19 Paratowyd cynllun ymgysylltu gan y grŵp gorchwyl a gorffen. Roedd hyn yn nodi sut y byddai Cymwysterau Cymru yn cynnwys staff, aelodau bwrdd, a rhanddeiliaid ehangach drwy gydol y broses o ddatblygu'r amcanion.
- 20 Cynhaliodd Cymwysterau Cymru sesiwn orfodol i'r holl staff roi eu barn yn hydref 2023. Archwiliodd staff dueddiadau'r dyfodol ac awgrymodd ddylanwadau allanol a allai effeithio ar y sefydliad a llywio ei amcanion llesiant. Daeth aelod o dîm y Comisiynydd i roi cyflwyniad ar y Ddeddf.
- 21 Rhoddodd Cymwysterau Cymru gyfleoedd anffurfiol pellach i staff gyfrannu a myfyrio ar yr amcanion llesiant drafft. Sefydlodd 'waliau meddwl' mewn ardaloedd cymunedol yn y swyddfa, gan annog staff i ychwanegu eu meddyliau. Fodd bynnag, roedd Cymwysterau Cymru yn adlewyrchu ei bod yn anodd i staff gyfrannu'n ystyrlon yn y modd hwn ar amcanion lefel uchel.
- 22 Bu Cymwysterau Cymru hefyd yn ymgynghori â'i un undeb llafur cydnabyddedig ar 'gam ffurfiannol', o ddechrau 2023. Yna sicrhodd y gallai'r cynrychiolydd undeb llafur gyfrannu barn mewn gwahanol gyfarfodydd eraill. Mae hyn yn adlewyrchu gofynion penodol Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus 2023. Clywsom fod gan Cymwysterau Cymru berthynas adeiladol iawn â'r undeb llafur.

- 23 Gofynnodd Cymwysterau Cymru am farn rhanddeiliaid allweddol ar yr amcanion drafft a gwahoddodd farn ar awydd am newid a dysgu gydol oes. Cyfarfu â 17 o wahanol grwpiau rhanddeiliaid, gan ganiatáu iddo gyrraedd 25 o sefydliadau partner allweddol. Roedd hyn yn cynnwys undebau addysgu, Grŵp Cyfeirio Arweinwyr Colegau ac Ysgolion, Cymdeithas Cyfarwyddwyr Addysg yng Nghymru (ADEW), Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol, a Phenaethiaid y Consortia Addysg Rhanbarthol.^{3,4}
- 24 Roedd yr ymgysylltiad hwn hefyd yn cynnwys grŵp cynghori dysgwyr Cymwysterau Cymru. Mae'r grŵp yn bodoli i weithredu fel 'cyfaill beirniadol' ac i gynrychioli llais gwahanol ddysgwyr, o bob rhan o Gymru. Mae Cymwysterau Cymru wedi ei chael yn heriol recriwtio a chadw dysgwyr ond mae'n gweithio i gynnwys ystod fwy amrywiol.
- 25 Roedd Cymwysterau Cymru hefyd yn cynnwys Parentkind, elusen ledled y DU sy'n cynrychioli rhieni. Ers hynny mae wedi sefydlu ei fforwm rhieni a gofawyr ei hun i ddarparu mewnwelediadau a fydd yn cefnogi ei waith ac yn nodi sut y gall gyfathrebu ei rôl yn fwy effeithiol. Mae'n bwriadu cynnwys y fforwm wrth osod amcanion llesiant yn y dyfodol.
- 26 Mae Cymwysterau Cymru yn nodi ei fod wedi cynnal ymgynghoriadau sylweddol yn ystod y blynyddoedd diwethaf; yn fwyaf diweddar ar gyfer y Cymwysterau Cenedlaethol 14-16 newydd. Dywedodd wrthym fod yr ymatebion hefyd wedi helpu i lywio'r feddylfryd ar yr amcanion llesiant.
- 27 Roedd y tîm gweithredol yn ymwneud â datblygu'r amcanion llesiant o'r cychwyn cyntaf. Roedd yn eu cynnwys fel eitem reolaidd ar ei agenda. Roedd Bwrdd Cymwysterau Cymru hefyd yn rhan o'r broses ar ddechrau'r broses ac yn ddiweddarach rhoddodd farn ar yr amcanion drafft. Cymeradwyodd y cynllun corfforaethol terfynol a'r amcanion llesiant, yn dilyn cymeradwyaeth y tîm gweithredol, ym mis Ebrill 2024.

³ Mae pedair Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol ledled Cymru. Maent ar waith i ysgogi buddsoddiad mewn sgiliau a darparu gwybodaeth am y farchnad lafur i Lywodraeth Cymru.

⁴ Roedd pedwar consortia addysg rhanbarthol yng Nghymru ar y pryd. Roeddynt yn gweithio gydag ysgolion yn eu rhanbarthau i godi safonau llythrennedd a rhifedd, gan ddarparu ystod o gymorth a oedd yn cynnwys datblygu proffesiynol a rhaglenni ymyrraeth.

- 28 Mae cynllun corfforaethol Cymwysterau Cymru yn disgrifio sut mae'n bwriadu cynnwys eraill i gyflawni ei amcanion llesiant. Er enghraifft, mae ei drydydd amcan yn rhoi pwyslais ar fod yn 'sefydliad cynhwysol'.

Meddylfryd integredig

- 29 Mae Cymwysterau Cymru wedi cynllunio ei amcanion llesiant i helpu i gyflawni ei ddau brif nod, fel y'u diffinnir yn Neddf Cymwysterau Cymru 2015.⁵ Fodd bynnag, mae hefyd wedi ystyried y cyfraniad ehangach y gall ei wneud at lesiant Cymru.
- 30 Mae cynllun corfforaethol Cymwysterau Cymru yn nodi sut, drwy gyflawni ei amcanion llesiant, mae'n bwriadu helpu i gyflawni'r nodau llesiant cenedlaethol. Mae hefyd wedi rhestru'r dangosyddion cenedlaethol y mae'n ystyried y gall gyfrannu atynt.
- 31 Wrth ddatblygu ei amcanion, ystyriodd Cymwysterau Cymru sut y gall helpu i gyflawni blaenoriaethau Llywodraeth Cymru. Yn hollbwysig, drwy sicrhau bod cymwysterau'n ymwneud â'r cwrwllwm newydd i Gymru ac yn ei gefnogi. Mae Cymwysterau Cymru yn derbyn llythyr cylch gwaith blynyddol gan Lywodraeth Cymru ac mae'n adlewyrchu'r blaenoriaethau hynny yn y cynllun corfforaethol, a'i gynlluniau ategol (gweler **paragraff 35**).
- 32 Tra roedd yn gosod ei amcanion, manteisiodd Cymwysterau Cymru ar y cyfle i drafod materion perthnasol gyda Llywodraeth Cymru yn ei gyfarfodydd chwarterol arferol. Roedd Cymwysterau Cymru yn awyddus i ddeall sut roedd Llywodraeth Cymru yn cymhwyso'r Ddeddf ym maes addysg ac i sicrhau y gallai alinio ei gweithgarwch ei hun.

⁵ Y ddau nod yw: sicrhau bod cymwysterau, a'r system gymwysterau yng Nghymru, yn effeithiol i ddiwallu anghenion rhesymol dysgwyr yng Nghymru; a hyrwyddo hyder y cyhoedd mewn cymwysterau ac yn system gymwysterau Cymru.

- 33 Adolygodd Cymwysterau Cymru amcanion llesiant a blaenoriaethau ehangach cyrff cyhoeddus eraill. Roedd hyn yn cynnwys rhai cyrff eraill Llywodraeth Cymru, megis Gofal Cymdeithasol Cymru ac Amgueddfa Cymru, a oedd ag amcanion a blaenoriaethau yn ymwneud â dysgu. Mae yna gyrff eraill, megis awdurdodau lleol a Medr bellach, sy'n debygol o fod ag amcanion perthnasol y gallai Cymwysterau Cymru elwa ohonynt yn y dyfodol.⁶
- 34 Mae Cymwysterau Cymru hefyd yn credu y gall chwarae rôl werthfawr wrth ddylanwadu ar sefydliadau eraill nad ydynt yn ddarostyngedig i'r Ddeddf, er enghraifft CBAC.⁷ Nod Cymwysterau Cymru yw cyflawni hyn drwy'r ffordd y mae'n gweithio mewn partneriaeth i gyflawni uchelgeisiau a rennir.

Darparu adnoddau a chyflawni

Mae gan Cymwysterau Cymru fframwaith cynllunio strategol a gweithredol clir i gefnogi cyflawni ei amcanion llesiant

- 35 Mae amcanion llesiant Cymwysterau Cymru yn rhan o fframwaith cynllunio clir. Mae wedi mabwysiadu model 'tri gorwel', lle mae amcanion a chynlluniau cysylltiedig yn alinio dros y tymor byr, canolig a hirdymor. Mae ei 'dri gorwel' fel a ganlyn:
- Y cynllun busnes blynyddol, sy'n nodi blaenoriaethau gweithredol a gweithgareddau allweddol i gefnogi'r cynlluniau strategol a chorfforaethol.
 - Y cynllun strategol, sy'n gynllun pum mlynedd treigl sy'n nodi rhaglenni gwaith Cymwysterau Cymru. Y cyfnod presennol yw 2025-2030.
 - Y cynllun corfforaethol, sy'n nodi'r amcanion llesiant hirdymor hyd at 2035.

⁶ Medr yw'r Comisiwn Addysg ac Ymchwil Trydyddol. Fe'i sefydlwyd ym mis Awst 2024 drwy Ddeddf Addysg ac Ymchwil Trydyddol (Cymru) 2022.

⁷ Mae CBAC yn datblygu ac yn darparu cymwysterau, cymorth ac asesiadau i ysgolion yng Nghymru.

- 36 O fewn y model hwn, mae Cymwysterau Cymru yn datblygu camau gweithredu yn ei gynllun busnes blynyddol i gyflawni ei gynllun strategol tymor canolig a'i gynllun corfforaethol tymor hwy. Mae hyn yn sicrhau bod Cymwysterau Cymru yn cymryd camau ymarferol sydd wedi'u cynllunio i gyflawni ei amcanion llesiant.
- 37 Mae Cymwysterau Cymru wedi dewis peidio â nodi'r camau y bydd yn eu cymryd i gyflawni ei amcanion llesiant yn y cynllun corfforaethol a'r datganiad llesiant.⁸ Yn hytrach, mae wedi darparu manylion am y camau y mae'n bwriadu eu cymryd yn y cynllun strategol, ac yn enwedig y cynllun busnes. Mae Cymwysterau Cymru yn cyhoeddi'r dogfennau hyn, sy'n golygu bod y camau ar gael i'r cyhoedd.
- 38 Mae Cymwysterau Cymru yn derbyn cyllideb flynyddol gan Lywodraeth Cymru. Mae hyn yn ariannu gweithgarwch blynyddol yn y cynllun busnes ac mae'n gysylltiedig â'r uchelgeisiau tymor canolig a hirdymor trwy'r model tri gorwel.
- 39 Mae Cymwysterau Cymru hefyd yn gweithio i wella ei wydnwch tymor hirach a rheoli pwysau ariannol parhaus. Mae hyn yn cynnwys defnyddio staff yn hyblyg i gyflawni gweithgareddau allweddol dros y tair i bum mlynedd nesaf. Mae hefyd yn ystyried sut y gall ddod yn fwy effeithlon trwy wella ffyrdd o weithio ac archwilio cyfleoedd cynhyrchu incwm.
- 40 Sefydlodd Cymwysterau Cymru grŵp gorchwyl a gorffen i ddechrau'r gwaith o ymgorffori'r Ddeddf. Datblygodd y grŵp gynllun gweithredu ar gyfer 2024-25, i gyd-fynd â'r cynllun corfforaethol. Mae'r cynllun gweithredu yn nodi camau cychwynnol ar draws swyddogaethau corfforaethol - gan gynnwys risg, asedau a gweithlu - i alluogi cynnydd tuag at yr amcanion llesiant.⁹ Ers hynny, mae Cymwysterau Cymru wedi sefydlu Grŵp Cyflawni Blaenoriaethau Strategol i barhau i hyrwyddo gweithrediad effeithiol (gweler **paragraff 43**).

⁸ Mae adran 7 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus nodi 'y camau y mae'r corff cyhoeddus yn bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny' yn eu datganiadau llesiant.

⁹ Mae'r canllawiau statudol ar gyfer y Ddeddf yn disgrifio swyddogaethau corfforaethol o'r fath a'u rôl wrth hyrwyddo'r newid y mae'r Ddeddf yn ceisio ei gyflawni.

- 41 Mae cynllun corfforaethol Cymwysterau Cymru yn disgrifio sut mae'n bwriadu gweithio gyda phartneriaid amrywiol i gyflawni ei amcanion llesiant. Mae hyn yn cynnwys Medr. Mae'r ddau gorff yn cyfarfod yn rheolaidd ac yn datblygu Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth.

Monitro

Mae Cymwysterau Cymru wedi nodi meini prawf llwyddiant ar gyfer ei amcanion llesiant ond nid yw wedi diffinio eto pa ddangosyddion y gallai eu defnyddio i adrodd ar berfformiad

- 42 Mae Cymwysterau Cymru yn monitro a yw ar y trywydd iawn o ran cyflawni'r camau a nodir yn ei gynllun busnes. Mae'r Bwrdd yn derbyn adroddiadau o gynnydd bob deufis. Yna crynhoir hyn yn adroddiad blynyddol Cymwysterau Cymru, gyda naratif yn disgrifio'r hyn sydd wedi'i gyflawni. Mae'r Bwrdd hefyd yn cynnal adolygiad blynyddol o'r cynnydd yn erbyn yr amcanion llesiant.
- 43 Mae'r Grŵp Cyflawni Blaenoriaethau Strategol yn cyfarfod bob chwarter ac mae'n gyfrifol am fonitro cynnydd yn erbyn yr amcanion llesiant. Mae'r tîm gweithredol a staff allweddol eraill yn mynychu. Mae'r grŵp hefyd yn cefnogi adolygiad blynyddol y Bwrdd o'r amcanion, a pharatoi adroddiad blynyddol Cymwysterau Cymru.
- 44 Mae Cymwysterau Cymru wedi nodi meini prawf llwyddiant, y mae'n eu galw'n 'ddimensiynau', i gynorthwyo ei adolygu cynnydd yn erbyn yr amcanion llesiant. Un dimensiwn o'r fath yw 'Cymwysterau yn galluogi cynnydd – mewn bywyd, dysgu a gwaith'.
- 45 Roedd Cymwysterau Cymru yn cynnwys amryw o ffynonellau gwybodaeth yn erbyn y dimensiynau i lywio adolygiad y Bwrdd o'r amcanion ym mis Ionawr 2026. Roedd hefyd yn disgrifio gwybodaeth benodol y gellid ei defnyddio yn y dyfodol. Mae rhywfaint o wybodaeth yn ymwneud â dangosyddion sydd o fewn ei reolaeth uniongyrchol. Roedd gwybodaeth arall yn ymwneud â'r system gymwysterau ehangach ond yn darparu cydestun defnyddiol.

- 46 Fodd bynnag, nid yw'n glir eto pa ddangosyddion y bydd Cymwysterau Cymru yn eu defnyddio i ddeall ei chynnydd a'i heffaith ei hun fel rhan o'i adroddiadau perfformiad ffurfiol dros amser. Bydd adrodd ar y wybodaeth gywir am berfformiad yn helpu Cymwysterau Cymru i ganfod a chyfathrebu'r effaith y mae'n ei chael ar yr amcanion llesiant, hyd at 2035. Gallai hefyd helpu Cymwysterau Cymru i ddeall effaith unrhyw newidiadau yn ei fodel gweithredu (gweler **paragraff 39**).
- 47 Ar adeg casglu tystiolaeth, nid oedd Cymwysterau Cymru wedi cynnal ymarfer ffurfiol 'gwersi a ddysgwyd' ar sut y gosododd ei hamcanion llesiant. Mae Cymwysterau Cymru yn bwriadu defnyddio canfyddiadau ein hadroddiad i wneud hyn. Roedd y staff y buom yn siarad â nhw yn adlewyrchu bod y dull a gymerodd Cymwysterau Cymru o osod ei hamcanion yn gweithio'n dda.

Argymhellion

A1 Dylai Cymwysterau Cymru ymestyn ei ystyriaeth o amcanion cyrff eraill a'r modd y maent yn ymwneud â'i hamcanion ei hun. Rydym yn cydnabod y bydd angen iddo gymryd golwg gymesur ar sut mae'n gwneud hyn, er y byddai cyrff perthnasol yn cynnwys awdurdodau lleol a Medr (gweler **paragraff 33**).

Dylai Cymwysterau Cymru wneud hyn pan fydd yn gosod ei amcanion llesiant nesaf, ac fel rhan o'r adolygiad o'r amcanion llesiant cyfredol yn y cyfamser.

A2 Dylai Cymwysterau Cymru ategu'r gwaith y mae wedi'i wneud i ddatblygu ei 'ddimensiynau' drwy archwilio mesurau a dangosyddion y gallai eu defnyddio i asesu ac adrodd ar ei berfformiad dros amser. Dylai hyn ei helpu i nodi'r effaith y mae'n ei chael yn erbyn ei amcanion llesiant (gweler **paragraffau 46**).

Atodiadau

1 Ynglŷn â'n gwaith

Cwmpas yr archwiliad

O dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, rhaid i Cymwysterau Cymru osod a chyhoeddi amcanion llesiant sydd wedi'u cynllunio i elwa i'r eithaf ar ei gyfraniad at gyflawni pob un o'r nodau llesiant cenedlaethol.

Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol archwilio i ba raddau y mae Cymwysterau Cymru wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant. Mae'r Ddeddf yn gofyn am archwiliad o'r natur hon o leiaf unwaith mewn cyfnod adrodd penodedig. Mae'r cyfnod adrodd presennol yn dod i ben ym mis Mai 2029.

Fe wnaethom archwilio sut aeth Cymwysterau Cymru ati i osod ei amcanion llesiant cyntaf, a gwnaeth hynny rhwng Ionawr 2023 a Mehefin 2024. Fe wnaethom gasglu a dadansoddi ein tystiolaeth rhwng Medi 2025 a Ionawr 2026.

Roedd hwn yn adolygiad lefel gymharol uchel. Ein prif ffocws oedd y broses a arweiniodd at gyhoeddi'r amcanion. Rydym wedi ystyried cynllunio corfforaethol ac ariannol i'r graddau y maent yn ymwneud â sut y datblygodd Cymwysterau Cymru ei amcanion llesiant a dechrau cynllunio ar gyfer eu cyflawni. Nid ydym wedi asesu effeithiolrwydd cyffredinol cynllunio corfforaethol ac ariannol Cymwysterau Cymru.

Cwestiynau a meini prawf archwilio

Cwestiynau

Wrth gyflawni'r gwaith hwn, gwnaethom archwilio'r canlynol:

- A oedd y broses Cymwysterau Cymru ar waith i osod ei hamcanion llesiant wedi'i seilio ar yr egwyddor datblygu cynaliadwy?
- A yw Cymwysterau Cymru wedi ystyried sut y bydd yn sicrhau y gall gyflawni ei amcanion llesiant yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy?

- A yw Cymwysterau Cymru wedi rhoi trefniadau ar waith i fonitro cynnydd, dysgu, a pharhau i wella sut mae'n cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant?

Meini Prawf

Fe wnaethom ddefnyddio meini prawf archwilio i lywio ein hasesiad. Mae'r meini prawf archwilio yn disgrifio sut olwg sydd ar dda ac yn cwmpasu pob un o bum ffordd o weithio yr egwyddor datblygu cynaliadwy. Maent yn seiliedig ar y dangosyddion cadarnhaol yr ydym wedi'u defnyddio o'r blaen yn ein harholiadau egwyddor datblygu cynaliadwy. Fe wnaethom ddatblygu'r dangosyddion hyn drwy ymgysylltu â chyrff cyhoeddus ac wedi'u llywio gan gyngor ac arweiniad gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru.

Dulliau

Fe wnaethom adolygu ystod o ddogfennau. Roedd hyn yn cynnwys cynllun corfforaethol a datganiad llesiant Cymwysterau Cymru, tystiolaeth sydd wedi llywio ei feddwl am amcanion llesiant, cynlluniau allweddol eraill, a chofnodion cyfarfodydd allweddol.

Fe wnaethom hefyd gyfweld sampl o uwch staff ac eraill a oedd wedi bod yn ymwneud yn uniongyrchol â'r broses o ddatblygu'r amcanion llesiant.

2 Termau allweddol yn yr adroddiad hwn

Tymor	Disgrifiad
Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd ar gyrrff cyhoeddus i gyflawni datblygu cynaliadwy, a ddiffinnir fel 'y broses o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru drwy gymryd camau, yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, gyda'r nod o gyflawni'r nodau llesiant'.
Egwyddor datblygu cynaliadwy	Mae'r Ddeddf yn diffinio'r egwyddor datblygu cynaliadwy fel gweithredu mewn modd 'sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb gyfaddawdu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain'. Mae'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn cynnwys pum ffordd o weithio: • Tymor hir • Integreiddio • Cyfranogiad • Cydweithio • Atal
Tymor hir	Pwysigrwydd cydbwyso anghenion tymor byr gyda'r anghenion i ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion hirdymor hefyd.
Integreiddio	Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal y mae'r corff yn ei wasanaethu.
Cyfranogiad	Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal y mae'r corff yn ei wasanaethu.

Cydweithio	Gweithredu mewn cydweithrediad ag unrhyw berson arall (neu wahanol rannau o'r corff ei hun) a allai helpu'r corff i gyflawni ei amcanion lles.
Atal	Sut y gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.
Nodau llesiant cenedlaethol	Mae'r Ddeddf yn nodi saith nod llesiant. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn glir bod yn rhaid i gyrff cyhoeddus weithio i gyflawni'r holl nodau, nid dim ond un neu ddau.
Dangosyddion cenedlaethol	Modd o fesur y cynnydd tuag at gyflawni'r nodau llesiant ar lefel genedlaethol, yn hytrach na pherfformiad cyrff cyhoeddus unigol.
Amcanion llesiant – a chymau i'w cyflawni	Rhaid i gyrff cyhoeddus osod a chyhoeddi amcanion llesiant sydd wedi'u cynllunio i wneud y mwyaf o'u cyfraniad at gyflawni pob un o'r nodau llesiant. Rhaid iddynt hefyd gymryd pob cam rhesymol (wrth arfer eu swyddogaethau) i gyflawni'r amcanion hynny.
Datganiadau llesiant	Wrth gyhoeddi amcanion llesiant, rhaid i gyrff cyhoeddus hefyd gyhoeddi datganiad llesiant. Rhaid i ddatganiadau llesiant gynnwys gwybodaeth benodol. Ymhlith pethau eraill, mae hyn yn cynnwys: • pam mae corff o'r farn y bydd cyflawni'r amcanion yn cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant; ac • y camau y mae corff yn bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny.

**Comisiynydd
Cenedlaethau'r
Dyfodol Cymru**

Dyletswydd gyffredinol y Comisiynydd yw hyrwyddo'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Yn benodol, i weithredu fel gwarcheidwad o allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion ac annog cyrff cyhoeddus i ystyried mwy o effaith hirdymor y pethau y maent yn eu gwneud. Mae gwefan y Comisiynydd yn darparu rhagor o wybodaeth am eu gwaith.

Amdanom ni

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru a'r Senedd. Rôl yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilio ac adrodd ar gyfrifon Llywodraeth Cymru, y GIG yng Nghymru a chyrff cyhoeddus cysylltiedig eraill, ynghyd â chyfrifon cyngorau a chyrff llywodraeth leol eraill. Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn adrodd ar y defnydd o adnoddau gan y sefydliadau hyn ac yn awgrymu ffyrdd y gallant wella.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cyflawni ei waith gyda chymorth staff ac adnoddau eraill Swyddfa Archwilio Cymru, sef corff a sefydlwyd i gefnogi, cynghori a monitro gwaith yr Archwilydd Cyffredinol.

Archwilio Cymru yw'r term ymbarél a ddefnyddir ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru. Mae'r rhain yn endidau cyfreithiol ar wahân gyda'r rolau gwahanol a amlinellir uchod. Nid yw Archwilio Cymru ei hun yn endid cyfreithiol.

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a
galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

We welcome correspondence and
telephone calls in Welsh and English.